

3. Не випускати з однієї і тієї ж смуги транспортні засоби, рух яких передбачено в різних фазах (смуги руху необхідно закріплювати за певними фазами);
4. Дотримуватись рівномірного завантаження смуг. Інтенсивність руху, що припадає на одну смугу, не повинна перевищувати 700 од./год.

Література

1. Автомобильные перевозки и организация дорожного движения : справ. : пер. с англ. : В.У. Рэнкин, П. Клафи, С. Халберт и др. – М. : Изд-во "Транспорт", 1981. – 592 с.
2. Волошин Г.Я. Анализ дорожно-транспортных происшествий / Г.Я. Волошин, В.П. Мартынов, А.Г. Романов. – М. : Изд-во "Транспорт", 1987. – 240 с.
3. Глухарева Т.А. Организация движения грузовых автомобилей в городах / Т.А. Глухарева, Р.В. Горбанев. – М. : Изд-во "Транспорт", 1989. – 125 с.
4. Клинковштейн Г.И. Организация дорожного движения : учебник [для студ. ВУЗов] / Г.И. Клинковштейн, М.Б. Афанасьев. – М. : Изд-во "Транспорт", 2001. – 247 с.

Пидгирський М.Б., Глеба О.В., Оленюк Ю.Р. Исследование продолжительности светофорных циклов с целью оптимизации характеристик времени

Рост количества автотранспортных средств за последние годы привело к перегрузке ними улично-дорожной сети, что, в свою очередь, требует соответствующего расчета светофорных режимов. Проведенный анализ проблемы минимизации задержек транспорта в городах выявил необходимость разработки удобной методики определения величин задержек транспорта на регулируемых перекрестках. Использован системный подход к исследованию задержек транспорта, начиная с расчета цикла светофорного регулирования, что позволит оптимизировать проезд перекрестков.

Ключевые слова: транспорт, регулируемые перекрестки, оптимизация светофорных циклов.

Pidhirskiy M.B., Hleba O.V., Olenyuk Yu.R. The study duration for the purpose of traffic light cycles optimization. time characteristics

Increasing number of vehicles in recent years has led to overload their road network which in turn requires the calculation of the corresponding traffic light signalization. Analysis of the problem of minimizing delays in transport in urban areas showed the need to develop a convenient method for determining values of transport delays on regulated intersections. The article used a systematic approach to study transport delays. The rate of traffic lights cycle regulation will optimize the opportunity to cross street intersections.

Keywords: transport, regulated intersections, light cycles optimization.

УДК 338.124.4

Бакалавр Х.В. Сіра; доц. В.М. Чубай, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

ЕКОНОМІЧНІ КРИЗИ: ДІАГНОСТИКА НАСТАННЯ ТА ЗАХОДИ З МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ

Досліджено причини виникнення економічних криз, проаналізовано основні індикатори діагностики їх настання. Запропоновано комплекс управлінських заходів для виведення країни зі стану економічної кризи.

Ключові слова: економічна криза, причини виникнення економічних криз, заходи і способи мінімізації наслідків економічних криз.

Постановка проблеми. Протягом ХХ – першого десятиліття ХХІ ст. світові економічні кризи спричинили значну кількість проблем як на наці-

ональному, так і на глобальному рівнях. Внаслідок цього, поряд із багатьма іншими важливими питаннями сьогодення, ще більшої актуальності набуло дослідження причин виникнення економічних криз, а також тих питань, вирішення яких повинно сприяти уникненню значних кризових процесів у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність, особливості, причини виникнення та наслідки економічних криз розглянуто у багатьох наукових працях як провідних зарубіжних учених сучасності (Дж.М. Кейнса, Л.Ф. Мізеса, А. Сміта, Д. Рікардо, Й. Шумпетера, Л. Бартона, Б. Уліна та ін.), так і значної кількості українських учених (В. Геєця, М. Туган-Барановського, Ю. Василенка, М. Довбенка, Ю. Пахомова, В. Попова, А. Філіпенка та ін.), які зокрема досліджують наслідки впливу світових криз для економіки України та здійснюють пошук оптимальних напрямів антикризової політики держави.

Постановка завдання. Завданням роботи є дослідження причин виникнення економічних криз, аналіз можливості їх уникнення та обґрунтування заходів щодо подолання кризових явищ в економіці.

Виклад основного матеріалу. Кризу (від грец. *κρίσις* – рішення, поворотний пункт, результат) трактують як надскладне становище, загострену ситуацію, занепад. Економічна криза – це складний, стан економіки країни, який характеризується скороченням виробництва, розладом грошових і кредитних відносин, інфляцією, банкрутством значної кількості промислових, торговельних та інших підприємств, розбалансованістю банківської системи, зростанням безробіття, різким зниженням життєвого рівня основних категорій населення [10].

Економічні кризи охоплюють всі сфери і галузі діяльності, тому вони багатогранні та мають специфіку залежно від сфери, тривалості й середовища функціонування. Кризи можна поділити за низкою класифікаційних ознак на види, що відображають різні сторони одного й того ж кризового процесу, зокрема: за тривалістю (короткотермінові (4-5 років), середньотермінові (один раз на 8-10 років), довготермінові (один раз на 40-60 років), за масштабами (локальні, регіональні, національні, світові (глобальні)), за характером (циклічно-повторювальні, нерегулярні, випадкові) [5]. У праці [8] зазначено, що криза у своєму циклі проходить через такі етапи: прихований латентний період; період обвалу; період депресії; період поживлення.

Існують різні погляди на причини економічних криз. А. Сміт у праці "Дослідження про природу і причини багатства народів" (1776 р.) кризові явища в економіці назвав "перегріваними" економічної системи, які є зокрема результатом спекулятивних дій – спроб банків залучити покупців облігацій виплатою високих відсотків, що призвело до істотної втрати капіталу банками [4]. Д. Рікардо підтримував думку А. Сміта, але він не враховував можливості настання загальної кризи перевиробництва або недоспоживання і наголошував на тому, що ситуація перевиробництва одного товару на ринку можлива, але цього не може статися з усіма товарами одночасно [11]. Ж.-Б. Сей у праці "Трактат політичної економії" (1803 р.) пояснював кризові явища в еко-

номії диспропорціями, що виникають у процесі виробництва, обміну і споживання, однак відкидав можливість глобальної економічної кризи [3].

Також ґрунтовну характеристику економічній кризі дав Дж.М. Кейнс у праці "Загальна теорія зайнятості, проценту і грошей" (1936 р.). Під кризою він розумів економічну проблему, яку здатна врегулювати держава шляхом монетарної політики. Дж.М. Кейнс наполягав на державному втручанні в економіку, а також визначив першопричини кризових явищ, серед яких – схильність до заощаджень [1].

Мізес Л.Ф. у праці "Причини економічної кризи" (1931 р.) причиною настання кризи називає зміни у діловій активності, коли банки починають самовільно маніпулювати рівнем відсоткової ставки. Зниження природної відсоткової ставки призводить до зростання попиту на кредити серед населення та підприємців, які своєю чергою підвищують ціни на продукти, щоб вчасно повертати кредити, а це веде до підвищення інфляції. Населення у такій ситуації починає заощаджувати кошти в іноземній валюті або вкладати їх в нерухомість, що призводить до поступового знецінення національної валюти. Уряд за цих умов зазвичай не вводить заборону банкам надавати дешеві кредити, щоб уникнути подальших негативних явищ в економіці [2].

Український економіст Михайло Туган-Барановський причину виникнення криз пояснював у диспропорції між рухом заощаджень та інвестицій у галузях, що виробляють засоби виробництва. Він вважав, що потрібно забезпечити раціональне регулювання інвестицій. На думку І. Шумпетера, існує і психологічна теорія криз, коли кожній фазі властива своя психологічна картина, що формує відношення до інвестицій. Паніка кризового стану веде до застою капіталовкладень, а підвищений настрій в умовах зростання економіки стимулює інвестування [7].

Проаналізувавши світові економічні кризи, що траплялися за останні 200 років, визначивши основні закономірності їх виникнення і розвитку, можна виділити такі їх спільні риси:

- 1) економічні: нестабільність фінансової системи; загальний спад виробництва; зростання цін на ресурси; інфляція; поширення випадків неплатоспроможності та банкрутств; кардинальна зміна кон'юнктури ринку і значна монополізація деяких із них;
- 2) соціальні: безробіття; кадрова криза; скорочення зарплат працівникам бюджетної сфери; скорочення мінімального рівня заробітної плати; зростання соціальних конфліктів;
- 3) політичні: політична нестабільність суспільства; розриви економічних зв'язків між країнами і пов'язана з цим втрата ринків збуту; несприятлива зовнішньоекономічна політика сусідніх держав; зміна умов експорту й імпорту; недосконалість законодавства в галузі господарського права, антимонопольної політики, підприємницької діяльності й інших проявів регулюючої функції держави;
- 4) демографічні: чисельність, склад населення, рівень його добробуту, що визначають розмір і структуру потреб і платоспроможність попиту;
- 5) посилення міжнародної конкуренції через розвиток науково-технічного прогресу.

Подолання криз – керований процес, що підтверджується досвідом подолання багатьох криз, які відбувалися в історії розвитку людства й економіки. Успіх управління залежить від своєчасності розпізнавання кризи, діагностики симптомів її настання. Ознаки кризи диференціюються насамперед за їх типологічною приналежністю, і до них часто відносять: масштаби кризи; проблематику кризи; гостроту кризи; галузь розвитку, охоплену кризою; причини кризи; можливі наслідки кризи; фази прояву кризи тощо.

Для передбачення кризи необхідний не тільки чіткий набір ознак і показників кризових процесів, а й методологія їх моделювання і практичного використання. Передбачення криз здійснюють зокрема на основі спеціального аналізу ситуацій і тенденцій в економічному, політичному, природному та інших середовищах, оскільки для розпізнавання криз необхідно досліджувати більшість показників стану і взаємозалежності соціально-економічної системи.

Економіст Б. Улін запропонував теоретико-методологічне обґрунтування способів виходу з економічної кризи та можливостей мінімізації її наслідків. Вчений був переконаний, що політики можуть або стимулювати зростання, або протидіяти інфляції, і своє бачення він виклав у 8 пунктах [6]: політичні дії повинні отримувати достовірну інформацію для прийняття тих чи інших рішень; необхідність стимулювання приватного та державного попиту на товари і послуги, які можна виробити завдяки кращому використанню наявного виробничого потенціалу та зроблених запасів первинних продуктів, а також за допомогою нових потужностей, які можна створити за відносно короткий час; протидія різким змінам попиту, оскільки вони породжують нові диспропорції у виробничому потенціалі; сприяння переміщенню робочої сили як у регіональному розрізі, так і за видами занять, перешкоджаючи можливому вкоріненню бажання у людей жити за рахунок соціальної допомоги, а не шукати нову роботу в іншій місцевості або перекваліфікуватися; періодичне використання стратегічного контролю за цінами; запобігання тенденції до підвищення заробітної плати робітників і службовців понад рівень, що зумовлений зростанням вартості життя і продуктивності праці; стримання інфляції відповідно до поставлених цілей; використання гнучкої грошової системи, знижуючи вартість іноземних валют до рівня, необхідного для протидії можливому підвищенню інфляції.

Виведення країни зі стану економічної кризи передбачає застосування цілого комплексу управлінських заходів як організаційного, так і правового характеру [12, 13]. Основні заходи і способи реалізації антикризової політики включають:

- застосування протекціоністських заходів для поживлення внутрішнього попиту, оскільки більшість експортно орієнтованих підприємств втрачають звичні ринки збуту та переорієнтовується на внутрішнє споживання;
- зниження ставок рефінансування для стимулювання банківського сектору;
- зниження податкового навантаження як важливого засобу стимулювання підприємницької активності;
- першочергова націоналізація збиткових підприємств стратегічного значення для країни і підтримка базових банків з метою покращення їх ліквідності та вирішення проблеми "поганих" активів;

- звертання за допомогою до міжнародних фінансових інститутів і міжнародних держав, розширення міжнародної співпраці;
- заходи щодо підвищення прозорості діяльності фінансової системи;
- реалізація планів з будівництва та ремонту інфраструктури в рамках соціальних програм, щоб запобігти значному зростанню рівня безробіття;
- надання адекватної допомоги середньому класу та найбіднішим верствам населення.

Наслідки економічної кризи не будуть мати такий негативний характер, якщо країна зможе вчасно виявити і підготуватись до її настання. Це можна зробити, обґрунтувавши набір спеціальних оціночних індикаторів – реальних статистичних показників розвитку економіки, зміна яких має істотний вплив на стан фінансової системи загалом. Ці індикатори можна об'єднати у дві групи.

I група – індикатори, які характеризують фінансові стани ринків економіки та інституційних суб'єктів:

1. Індикатори, які характеризують фінансовий стан ринків економіки, а саме індикатори стану: ринку нерухомості; ринку цінних паперів; грошово-кредитного ринку; валютного ринку; ринків основних промислових товарів; ринку товарів споживчого призначення.
2. Індикатори, що характеризують фінансовий стан інституційних суб'єктів, зокрема індикатори стану: державних цільових фондів та державного бюджету; комерційних банківських установ; небанківських фінансових установ; підприємств нефінансового сектору; домогосподарств.

II група – індикатори, які характеризують стійкість фінансового та реального секторів економіки:

1. Індикатори стійкості фінансового сектору економіки, зокрема індикатори: внутрішньої стійкості фінансового сектору економіки; його вразливості до загроз макроекономічного середовища країни та загроз міжнародного середовища.
2. Індикатори стійкості реального сектору економіки, і зокрема індикатори: внутрішньої стійкості реального сектору економіки; його вразливості до загроз макроекономічного середовища та загроз фінансового сектору [9].

Насамперед потрібно звертати увагу на показники, які характеризують фінансовий стан ринків економіки та інституційних суб'єктів, а потім, проаналізувавши їх, перейти до аналізу індикаторів стійкості фінансового та реального секторів економіки.

Невід'ємною складовою визначення рівня настання економічних криз є встановлення не лише певного набору індикаторів, а й їх граничних значень – кількісних величин, досягнення яких спричиняє несприятливі тенденції та загрозливі процеси в економіці. Наближення індикаторів до їх гранично допустимої величини інформує про наростання загроз для соціально-економічної стабільності суспільства, а перевищення – про входження економіки в зону нестабільності.

Моніторинг та аналіз зазначених вище індикаторів дає змогу отримати інформацію про стан економіки та зробити висновки щодо вибору інструментів управління нею. При цьому особливо важливо, щоб інформація для побудови сценаріїв розвитку системи була повною, достовірною та регулярною.

Етапи діагностування настання економічних криз та ефективності подолання їх наслідків зображено на рис. Для ефективності діагностування настання економічних криз насамперед потрібно визначити перелік причин і факторів, які впливають на початок та розвиток кризових явищ в економіці. Наступним етапом є затвердження методики діагностування встановлення граничних значень індикаторів та порівняння з ними фактичних значень, отриманих за допомогою моніторингу макросередовища країни та глобального середовища. У разі перевищення допустимих меж, необхідно аналізувати альтернативні заходи з уникнення кризових процесів, здійснювати моніторинг їх реалізації. Неуспішність проведення цих заходів свідчить про вади помилку під час вибору заходів на попередньому етапі або про недоліки їх реалізації. Обов'язково необхідно аналізувати умови для розвитку економіки та відтворювальних процесів після настання кризи.

Рис. Етапи діагностування настання економічних криз та ефективності подолання їх наслідків

На основі аналізу статистичних даних країни по секторах економіки мають бути сформовані заходи з реагування на зміну показників індикаторів кризи. Під час оцінювання стану економічної системи з погляду можливості та часу настання кризи варто пам'ятати, що рівень нестабільності економіки та його оцінка загалом для всієї економіки як складної системи не означає, що всі її окремі елементи також мають перебувати в нестабільному стані. Водночас, уся система перебуває у стані рівноваги тільки тоді, коли кожен її елемент знаходиться у стані рівноваги.

Висновки. Сучасні економісти наводять багато причин виникнення та розвитку кризових явищ у світовій економіці. Але, без сумніву, економічні

кризи – це надзвичайно складні суспільні, політичні, економічні, фінансові, соціальні та психологічні явища, які виникають внаслідок взаємодії значної кількості факторів, супроводжуються істотними змінами у структурі економіки і є закономірними та об'єктивними процесами, які, у випадку адекватного антикризового менеджменту, сприяють загальному оновленню світових економічних систем. Ретельна діагностика значень розглянутих у дослідженні індикаторів і порівняння фактичних їх значень з гранично допустимими величинами дає змогу передбачити наростання економічної нестабільності та вчасно прийняти оптимальні антикризові заходи.

Література

1. Кейнс Дж.М. Загальна теорія зайнятості, проценту і грошей / М.Дж. Кейнс. – К. : Вид-во "Барви", 1998. – 210 с.
2. Мизес Л. Экономический кризис и его причины / Л. Мизес. – СПб. : Изд-во "Либроком", 2003. – 224 с. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2007. – 394 с.
3. Сей Ж.-Б. Трактат політичної економії / Ж.-Б. Сей. – К. : Вид-во "Основи", 2001. – 213 с.
4. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : ЭКСМО, 2007. – 332 с.
5. Скібіцький О.М. Стратегічний менеджмент : навч. посібн. / О.М. Скібіцький. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 312 с.
6. Довбенко М.В. Вихід з економічної кризи: методологія обґрунтування Нобелівських лауреатів і реалії України / М.В. Довбенко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3), т. 1. – С. 84-87.
7. Карвацка Н.С. Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки, інструментарій розв'язку / Н.С. Карвацка // Вісник Хмельницького національного університету. – Сер.: Економіка України. – 2011. – № 2, т. 2. – С. 123-129.
8. Кондратчук Е.С. Сутність і причини кризових проявів у світовій економічній системі / Е.С. Кондратчук // Актуальні проблеми економіки : науковий економічний журнал. – 2010. – № 1 (103). – С. 43-49.
9. Макаренко В.О. Визначення системи індикаторів кризи при прогнозуванні макроекономічного розвитку країни / В.О. Макаренко, Т.В. Кожемякіна // Наука й економіка. Економіко-математичне моделювання. – 2010. – № 1 (17). – С. 23-29.
10. Економічна енциклопедія / за ред. Б.Г. Гаврилишин, С.В. Мочерний., О.А. Устенко. – К. : ВЦ "Академія". – 2001.
11. Ricardo D. On the Principles of Political Economy and Taxation / D. Ricardo. – Third edition. – London, 1821.
12. Моніторинг антикризових заходів // Матеріали відкритого засідання "Українського форуму" на тему "Світова фінансова криза: наслідки і програма дій для України". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.uf.org.ua>.
13. Програма загальнодержавних антикризових заходів Федерації роботодавців України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.fru.net.ua>.

Sira X.B., Chubai V.M. Экономические кризисы: диагностика наступления и меры по минимизации последствий

Исследованы причины возникновения экономических кризисов, проанализированы основные индикаторы диагностики их наступления. Предложен комплекс управленческих мер по выводу страны из состояния экономического кризиса.

Ключевые слова: экономический кризис, причины возникновения экономических кризисов, меры и способы минимизации последствий экономических кризисов.

Sira Kh. V., Chubai V.M. Economic Crisis: diagnosis and offensive measures to minimize the effects

Investigated the causes of economic crises, analyzes the main indicators of the onset of diagnosis. Proposed set of management measures to remove the country from economic crisis.

Keywords: economic crisis, causes of economic crises, measures and methods to minimize the effects of economic crises.

6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 616.43-036.616.379-008.64-071-092;612.122.1. Проф. Я.І. Томашевський¹,
д-р мед. наук; доц. В.Т. Андрушко², канд. істор. наук;
асист. Н.Я. Томашевська³, канд. мед. наук;
доц. О.І. Бумбар¹, канд. мед. наук; ст. лаборант З.О. Бумбар¹

ДУХОВНІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Розглянуто духовні аспекти збереження життя і здоров'я людини, їх взаємозв'язок та взаємозалежність, наголошено на відповідальності людини за належну турботу про них, з огляду на її духовну сутність і взаємини з Господом, виконання Його заповідей. Наведено фрагменти "Програми загальної диспансеризації населення та профілактики йододефіцитних захворювань" із застосуванням нових препаратів: "Йодоментолу-25", "Йодогліцерину-25" та "Саліхром".

Ключові слова: Бог, життя, християнська мораль, відповідальність, "Йодоментол-25", "Йодогліцерин-25", "Саліхром".

У сучасних умовах здоров'я населення, особливо молоді, є однією з головних умов сталого розвитку суспільства. Воно сприяє його соціальному добробуту й успішному економічному функціонуванню держави загалом. Здорова людина максимально реалізує себе. Тому її здоров'я нині із площини приватної справи переходить у категорію суспільно значущої проблеми, внаслідок чого, нерідко самі перспективи людського існування пов'язуються з успіхами її наукових розробок.

Впродовж останнього часу в Україні спостерігається несприятлива екологічна ситуація, зниження соціального рівня життя, шкідливі звички, стресовий фактор, порушення збалансованості у харчуванні, гіподинамія, які спричинюють зниження рівня здоров'я населення України, особливо школярів та студентів. Ось чому проблема їх здоров'я – пріоритетний напрям розвитку громадянського суспільства в Україні.

Наше суспільство переживає сьогодні екзистенціальну кризу духовного виміру людського життя, бо, з одного боку, відбувається розвиток медицини, сприяння збереженню життя, а з іншого – моральна деградація та інші чинники стають причиною зневаги Божого Дару та людської гідності. Людина покликана шанувати гідність життя. З першого ж моменту її зародження за нею повинні бути признані всі права людської особистості.

Життя людини є недоторканим, бо належить Богові, а його Він доруचाє людській свободі. Воно є священне, бо з початку несе в собі творчу дію Бога і назавжди перебуває в особливому зв'язку з Творцем – своєю єдиною

¹ Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького;

² НЛТУ України, м. Львів;

³ Інститут патології крові та трансфузійної терапії України